

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH BIỂN - ĐẢO THỊ XÃ HÀ TIÊN, TỈNH KIÊN GIANG

Đào Ngọc Cảnh *, Nguyễn Kim Hồng **

Ngày Tòa soạn nhận được bài: 13-01-2016; ngày phân biên đánh giá: 20-01-2016; ngày chấp nhận đăng: 22-02-2017

TÓM TẮT

Thị xã Hà Tiên là một trong những địa bàn có nhiều tiềm năng phát triển du lịch biển - đảo của tỉnh Kiên Giang nói riêng và của vùng đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL) nói chung. Nơi đây có những thắng cảnh nổi tiếng như Mũi Nai, Đông Hồ, Thạch Động... Đặc biệt, vùng biển đảo của Hà Tiên có nhiều thuận lợi để liên kết phát triển du lịch với các địa bàn lân cận như Phú Quốc, Kiên Lương và Campuchia. Tuy nhiên, việc khai thác các tiềm năng này còn nhiều hạn chế, mang tính tự phát và không bền vững. Bài viết này phân tích những tiềm năng du lịch biển - đảo của thị xã Hà Tiên, từ đó đề xuất một số giải pháp phát triển du lịch biển đảo Hà Tiên theo quan điểm phát triển bền vững.

Từ khóa: tiềm năng du lịch, du lịch biển - đảo, phát triển bền vững.

ABSTRACT

The reality of and solution to sea-island tourism development in Ha Tien town, Kien Giang province

Ha Tien town is one of the areas with high potentials for sea-island tourism development in Kien Giang province in particular and the Mekong Delta in general. It is well-known for its scenic spots such as Mui Nai, Dong Ho, Thach Dong, etc. Specifically, the sea and island area of Ha Tien has many advantages for developing tourism cooperatively with neighboring areas such as Phu Quoc, Kien Luong, and Cambodia. However, the exploitation of these potentials are still limited, spontaneous and unstable. This article analyses potentials of sea-island tourism in Ha Tien town, in light of which, some solutions to sea-island tourism development in Ha Tien are proposed with stable development in mind.

Keywords: tourism potential, sea - island tourism, sustainable development.

1. Giới thiệu

Du lịch biển, đảo và vùng ven biển (thường được gọi chung là du lịch biển - đảo hoặc du lịch biển) là loại hình du lịch được hình thành và phát triển trên cơ sở các điều kiện tự nhiên kết hợp với văn hóa bản địa tại khu vực bờ biển, vùng ven biển

và các hải đảo. Trên thế giới, du lịch biển rất được chú trọng phát triển với nhiều loại hình sản phẩm rất phong phú và đa dạng, tiêu biểu như tắm biển, nghỉ dưỡng biển, thể thao, du thuyền trên biển, tham quan biển đảo, quan sát san hô và các sinh vật biển...

* Trường Đại học Cần Thơ; Email: dncanh@ctu.edu.vn

** Trường Đại học Sư phạm TPHCM

Việt Nam là một quốc gia ven biển, có đường bờ biển dài hơn 3.260 km và vùng biển rộng khoảng 1 triệu km², gấp 3 lần diện tích đất liền. Dải ven biển nước ta có diện tích khoảng 6,1 triệu ha và dân số 21,4 triệu người, chiếm 18,4% diện tích và 26,7% dân số cả nước. [8]

Vùng biển và dải ven biển Việt Nam có nhiều tiềm năng rất lớn để phát triển du lịch biển - đảo, nhưng các tiềm năng này chưa được đầu tư khai thác tương xứng, hiệu quả đem lại chưa cao. Đề án “Phát triển du lịch biển, đảo và vùng ven biển Việt Nam đến năm 2020” đã nêu rõ: “Cho đến nay, nhiều tiềm năng đặc sắc của du lịch biển, đặc biệt là đảo, bao gồm cả quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa, chưa được đầu tư khai thác một cách tương xứng, cho dù ở dải ven biển hiện đã có tới 70% các khu, điểm du lịch trong cả nước, hàng năm thu hút khoảng 48-65% lượng khách du lịch” [7].

Chỉ thị 20-CT/TW của Bộ Chính trị đã khẳng định: “Phát triển du lịch biển theo hướng du lịch cảnh quan, văn hóa, thể thao kết hợp với nghỉ dưỡng, vui chơi. Chú trọng cải thiện môi trường du lịch, nâng cao chất lượng dịch vụ du lịch đi đôi với công tác bảo vệ môi trường cảnh quan, giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, tiếp thu có chọn lọc kinh nghiệm của các nước. Đầu tư xây dựng một số khu du lịch trọng điểm tại Hạ Long - Bái Tử Long - Cát Bà - Đồ Sơn, Huế - Đà Nẵng - Nha Trang, Vũng Tàu - Long Hải - Côn Đảo, Hà Tiên - Phú Quốc” [1].

Thị xã Hà Tiên cùng với Phú Quốc

hợp thành một trong những địa bàn trọng điểm về du lịch biển của Việt Nam. Nơi đây tập trung nhiều tài nguyên du lịch có giá trị, tạo điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch, nhất là các loại hình du lịch biển - đảo. Đại hội Đảng bộ Thị xã Hà Tiên đã đề ra mục tiêu: “Phấn đấu xây dựng Hà Tiên thành trọng điểm du lịch của tỉnh và vùng đồng bằng sông Cửu Long” [3].

Tuy nhiên, trên thực tế, sự phát triển du lịch ở Hà Tiên còn nhiều khó khăn, hạn chế. Nhiều tiềm năng du lịch chưa được đầu tư khai thác; các sản phẩm du lịch còn nghèo nàn, đơn điệu. Vì vậy, nghiên cứu này nhằm phân tích các tiềm năng du lịch của thị xã Hà Tiên để đề ra các giải pháp phát triển du lịch ở Hà Tiên xứng đáng là địa bàn trọng điểm du lịch của tỉnh Kiên Giang và của vùng ven biển nước ta.

2. Nội dung

2.1. Tiềm năng du lịch biển - đảo của thị xã Hà Tiên

2.1.1. Khái quát về thị xã Hà Tiên

Thị xã Hà Tiên được thành lập theo Nghị định 47/1998/NĐ-CP ngày 08/7/1998 của Chính phủ, trên cơ sở tách huyện Hà Tiên thành thị xã Hà Tiên và huyện Kiên Lương. [8]

Thị xã Hà Tiên nằm ở ven biển Tây Nam nước ta, phía Tây Bắc của tỉnh Kiên Giang; phía Bắc giáp Campuchia với đường biên giới trên đất liền dài 13,7 km; phía Đông giáp huyện Giang Thành; phía Nam giáp huyện Kiên Lương; phía Tây giáp biển với đường bờ biển dài 26 km.

Thị xã Hà Tiên có diện tích tự nhiên 10.048,83 ha, với 7 đơn vị hành chính gồm

4 phường (Tô Châu, Pháo Đài, Đông Hồ, Bình San), 2 xã trên đất liền (Mỹ Đức, Thuận Yên) và 1 xã đảo (Tiên Hải). Dân số (năm 2014) của thị xã là 23.669 người, bao gồm 3 dân tộc chủ yếu: người Kinh chiếm 84,66%, người Khmer chiếm 12,31%, người Hoa chiếm 2,95%, dân tộc khác chiếm 0,08% dân số [2, tr.9].

Trong vùng biển tiếp giáp của thị xã Hà Tiên có quần đảo Hải Tặc¹ (xã đảo Tiên Hải) nằm cách bờ biển Hà Tiên khoảng 11 hải lí (27,5 km). Quần đảo Hải Tặc gồm 16 hòn đảo (hòn Kèo Ngựa, hòn Kiến Vàng, hòn Tre Lớn, hòn Tre Vinh, hòn Gùi, hòn Ụ, hòn Giang, hòn Chợ Rợ, hòn Đước Non, hòn Bờ Đập, hòn Đồi Mồi,...). Các đảo này phân bố khá tập trung trên một vùng biển dài 4,5 hải lí, rộng 2,5 hải lí. Trong đó, đảo lớn nhất là hòn Tre Lớn (hay hòn Đốc), nơi tập trung dân cư sinh sống và là trung tâm của xã đảo Tiên Hải. Ngoài ra, một số đảo khác có cư dân sinh sống là hòn Đước, hòn Giang, hòn Ụ, hòn Đồi Mồi...

2.1.2. Tài nguyên du lịch thị xã Hà Tiên

Thị xã Hà Tiên nằm trong phạm vi ranh giới của dải ven biển nước ta. Về mặt không gian, dải ven biển bao gồm cả không gian trên biển và không gian trên đất liền ven biển. [8]

Căn cứ vào sự phân chia về mặt không gian như vậy, toàn bộ thị xã Hà Tiên có thể được chia thành 2 phạm vi cơ bản: (1) không gian trên đất liền ven biển; (2) không gian biển đảo. Phạm vi không gian trên đất liền là toàn bộ phần đất liền của thị xã, tính từ bờ biển vào khoảng 10-15 km.

Phạm vi không gian biển đảo là vùng biển đảo tính từ bờ biển trở ra, khoảng 25-30 km, trong đó có quần đảo Hải Tặc.

Trong phạm vi không gian trên đất liền ven biển (tức là phần đất liền của thị xã Hà Tiên), nguồn tài nguyên du lịch quan trọng là các bãi biển: Bãi Nò, Bãi Bàng (Mũi Nai), Bãi Thuận Yên... Nhìn chung, các bãi biển ở đây khá thuận lợi để phát triển loại hình du lịch tắm biển: sóng êm đềm, bãi cát thoải cùng với ánh nắng chan hòa, nhiệt độ ổn định...

Ngay tại cửa ngõ thị xã Hà Tiên có thắng cảnh nổi tiếng là đầm Đông Hồ. Đây là một đầm nước mặn ăn sâu vào đất liền, có diện tích tự nhiên 1.384 ha. Đông Hồ đã được ca ngợi trong “Hà Tiên thập vịnh” (Vịnh mười cảnh đẹp của Hà Tiên) là “Đông Hồ ẩn nguyệt”. Cảnh quan xung quanh Đông Hồ cũng rất hấp dẫn, nhất là hình tượng núi Tô Châu soi bóng Đông Hồ.

Đồng thời, khu vực ven biển Hà Tiên còn có điều kiện để phát triển loại hình du lịch tham quan, nghỉ dưỡng và thể thao biển. Cảnh quan thiên nhiên biển nhiệt đới thanh bình, khí hậu điều hòa nơi đây còn được tô điểm thêm bởi địa hình đồi núi sót trên đồng bằng ven biển tạo nên những cảnh quan đa dạng và hấp dẫn. Địa hình đồi núi ở đây chiếm 14% diện tích tự nhiên, hầu hết là đồi núi thấp: Cao nhất là Núi Nhọn (181m), Dùm Trua (129m), Tà Bang Lớn (125,5m). Hiện nay, ở đây đã hình thành một số khu du lịch nghỉ dưỡng cao cấp như khu nghỉ dưỡng Núi Đền, Kim Dự...

Đáng lưu ý là, dọc theo dải ven biển từ Hà Tiên đến hòn Chông (Kiên Lương) có quần thể núi đá vôi phân bố khá tập trung, gồm 21 hòn núi nằm trong vùng đồng bằng ngập nước ven biển. Đây là khu vực núi đá vôi duy nhất ở phía Nam của Việt Nam. Tuy diện tích không lớn (chỉ 3,6km²), nhưng các núi đá vôi ở đây có tính đa dạng sinh học rất cao. Chính sự biệt lập về địa lí đã tạo nên tính đặc hữu và đa dạng riêng biệt cho vùng núi đá vôi này. Hiện nay, đã ghi nhận được 322 loài thực vật, 155 loài động vật có xương sống, trong đó một số loài có tên trong Sách Đỏ Việt Nam đang có nguy cơ tuyệt chủng, cần được bảo vệ như loài Thiên tuế (*Cycas clivicola subsp. lutea*), Voọc bạc Đông Dương (*Trachypithecus germaini*)... [6]

Đặc biệt, vùng núi đá vôi này có nhiều hang động, tạo thành những thắng cảnh thiên nhiên hấp dẫn như Thạch Động, Đá Dựng, chùa Hang, hang Mo So... Hệ thống hang động ở đây có nhiều thạch nhũ với hình thù rất kì ảo và đa dạng. Nhiều hang động còn gắn với những câu chuyện truyền thuyết hoặc giai thoại dân gian về Thạch Sanh, về công chúa Quỳnh Nga, về vua Gia Long... càng làm tăng sức thu hút đối với khách tham quan, du lịch.

Các hang động núi đá vôi ở đây còn gắn liền với đời sống tâm linh của cộng đồng ba dân tộc Kinh, Khmer, Hoa. Trong các hang động thường có chùa hoặc các bệ thờ thần, Phật. Đây cũng là nơi diễn ra các lễ hội truyền thống của người dân địa phương. Chẳng hạn như người Khmer hàng năm thường tổ chức lễ hội ăn mừng

mùa lúa bội thu trong hang Mo So, hay người Kinh thường tổ chức lễ hội Phật Đản tại Chùa Hang...

Hà Tiên còn được coi là vùng đất “Địa linh nhân kiệt” với nhiều di tích lịch sử - văn hóa có giá trị đối với du lịch. Nơi đây có 9 di tích được xếp hạng, trong đó có 5 di tích cấp Quốc gia và 4 di tích cấp Tỉnh. Đặc biệt, ở đây có những di tích gắn liền với quá trình khai hoang, mở cõi của Mạc Cửu và dòng họ Mạc. Vì vậy, di tích đền thờ và lăng mộ Mạc Cửu và dòng họ Mạc trên núi Bình San cùng với chùa Phù Dung, chùa Tam Bảo... là những địa điểm không thể bỏ qua của du khách khi đến Hà Tiên. Bên cạnh đó, nơi đây còn có nhiều di tích lịch sử - văn hóa khác góp phần thu hút khách du lịch như chùa Xà Xía, Đình thần Hà Tiên, Nhà tù Hà Tiên. Gắn liền với các di tích ở Hà Tiên còn có các lễ hội truyền thống như lễ hội kỉ niệm Tao đàn Chiêu Anh Các², lễ giỗ Mạc Cửu, lễ hội Nghinh Ông...

Văn hóa ẩm thực của Hà Tiên cũng rất đặc sắc. Đến với Hà Tiên, du khách sẽ có dịp trải nghiệm những món ăn độc đáo, có một không hai, như bún kèn, bánh canh ghe, hay món cà xịu... Ngoài ra, một số món ăn, tuy cũng có ở nơi khác như cơm ghe, bánh tầm bì, sò huyết, mực chiên nước mắm hay gỏi cá trích, nhưng ở Hà Tiên vẫn có hương vị riêng, rất hấp dẫn thực khách.

Đến với Hà Tiên, du khách còn có dịp ghé thăm các làng chài để tham gia chương trình du lịch câu cá, thả mực hoặc thưởng thức đặc sản biển tươi ngon. Du khách cũng có thể mua những hải sản chế

biển về làm quà cho người thân. Ngoài ra, nơi đây xưa kia đã từng nổi tiếng với nghề chế tác đồi mồi và đá huyền. Ngày nay, nếu Hà Tiên có giải pháp phục hồi các nghề cổ truyền này thì sức thu hút du lịch sẽ gia tăng mạnh mẽ hơn nữa.

Đối với phạm vi không gian biển đảo, thị xã Hà Tiên có quần đảo Hải Tặc nằm ở vị trí tương đối gần bờ (27,5 km) nên khá thuận lợi để phát triển loại hình du lịch ra đảo. Nhìn chung, các đảo ở quần đảo này đều có các bãi biển phục vụ du lịch tắm biển. Các bãi biển ở đây tuy diện tích không lớn, nhưng hoang sơ và trong lành: biển trong xanh, bãi cát mịn, không khí trong lành... rất hấp dẫn khách du lịch.

Tên gọi “Hải Tặc” cũng là yếu tố có thể gây sự hiếu kỳ, tạo sức thu hút cho du khách. Quần đảo Hải Tặc còn gắn liền với giai thoại về kho báu cất giấu trên đảo càng thôi thúc nhiều người muốn tìm đến nơi đây để khám phá những bí ẩn đặc biệt của quần đảo này. Điểm hấp dẫn khác đối với du khách khi đến quần đảo Hải Tặc chính là tấm bia chủ quyền của Việt Nam ở bờ Tây đảo hòn Đốc được xây dựng vào năm 1958, có ghi: “*Quần đảo Hải Tặc. Hải đồ số: 3686 S.h; vĩ tuyến 10°10' 8; kinh tuyến 104°20' 0*”.

Bên cạnh đó, quần đảo Hải Tặc còn có tiềm năng phát triển các loại hình du lịch nghỉ dưỡng biển cùng với các hoạt động thể thao, câu cá, thè mực, lặn biển ngắm san hô hoặc bắt các loại ốc ở các gành đá...

Vùng biển Hà Tiên nằm trong Khu dự trữ sinh quyển ven biển và biển đảo

Kiên Giang (đã được công nhận là Khu dự trữ sinh quyển thế giới ngày 27/10/2006). Nguồn tài nguyên sinh vật của Khu dự trữ sinh quyển này rất đa dạng và phong phú, nhất là tài nguyên sinh vật biển.

Đáng lưu ý là, vùng biển Hà Tiên còn nối liền với vùng biển hòn Chông (Kiên Lương) với quần đảo Bà Lụa gồm 43 hòn đảo phân bố trên vùng biển rộng khoảng 70 km². Quần đảo Hải Tặc hợp với quần đảo Bà Lụa và vùng biển bao quanh tạo thành một quần thể biển đảo hấp dẫn, được mệnh danh là “Vịnh Hạ Long phương Nam”; trong đó, thắng cảnh hòn Phụ Tử là biểu tượng của ngành du lịch tỉnh Kiên Giang.

2.1.3. Vị trí địa lý và mạng lưới giao thông

Bên cạnh thế mạnh về tài nguyên du lịch, thị xã Hà Tiên còn có thuận lợi nhất định về vị trí địa lý và kết cấu hạ tầng giao thông vận tải để phát triển du lịch. Với vị trí cách Phú Quốc chỉ hơn 40 km nên Hà Tiên rất thuận lợi để kết nối với du lịch Phú Quốc. Đồng thời, Hà Tiên có vị trí tiếp giáp Campuchia, cách tỉnh Campot 60 km, cách cảng Kép 20 km. Hà Tiên có cửa khẩu quốc tế Xà Xía và là cửa ngõ đường biển đến các nước trong khu vực Đông Nam Á. Những điều kiện trên cho phép thị xã Hà Tiên liên kết xây dựng các tour du lịch quốc tế với Campuchia, với Thái Lan và các nước khác trong khu vực. Trong tương lai, khu kinh tế cửa khẩu được đầu tư phát triển, Hà Tiên trở thành đô thị cửa khẩu với khu vực phi thuế quan mở rộng thì Thị xã có thể phát triển loại hình du lịch cửa khẩu kết hợp mua sắm.

Ở Hà Tiên, mạng lưới giao thông

khá phát triển. Hệ thống các tuyến đường bộ như Quốc lộ 80 từ Rạch Giá đến Hà Tiên, tuyến lộ 955A từ Tri Tôn, Châu Đốc đến Hà Tiên... cũng được mở rộng và nâng cấp. Tuyến đường N1, N2 được quy hoạch và xây dựng phục vụ cho việc phát triển kinh tế - xã hội, đặc biệt là du lịch ven biển.

Hệ thống đường thủy đến Phú Quốc và đến quần đảo Hải Tặc cũng được hình thành và phát triển. Hiện nay, có tuyến tàu cao tốc Hà Tiên - Phú Quốc cùng với tuyến phà Hà Tiên - Phú Quốc (phà Thanh Thới) có thể vận chuyển cả các phương tiện xe khách. Ngoài ra, các tuyến Hà Tiên - Phú Quốc - Rạch Giá, Hà Tiên - Kép... cũng đã hình thành và phát triển nhằm đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội, trong đó có du lịch.

Thị xã Hà Tiên đã được công nhận là đô thị loại III (năm 2012). Hiện nay, Thị xã đang tăng cường chỉnh trang đô thị kết hợp với bảo tồn di tích lịch sử, danh lam thắng

cảnh và những giá trị văn hóa truyền thống. Đến với Hà Tiên, du khách luôn ấn tượng với khung cảnh thanh bình, thơ mộng cùng với sự thân thiện và mến khách của người dân địa phương.

2.2. Thực trạng phát triển du lịch biển - đảo thị xã Hà Tiên

2.2.1. Kết cấu hạ tầng và cơ sở vật chất - kĩ thuật phục vụ du lịch

Với những tiềm năng du lịch phong phú, thị xã Hà Tiên đã thu hút nhiều dự án đầu tư phát triển kết cấu hạ tầng phục vụ phát triển du lịch, bao gồm mạng lưới giao thông, hệ thống cấp điện, cấp nước và thông tin liên lạc như: Dự án khu xử lí nước thải Mũi Nai, Dự án cơ sở hạ tầng khu du lịch Mũi Nai, Dự án khu du lịch Núi Đền...

Cơ sở vật chất - kĩ thuật phục vụ du lịch ở Hà Tiên đã phát triển cả về số lượng lẫn chất lượng. Tính đến năm 2014, Hà Tiên có 110 cơ sở lưu trú du lịch và 745 cơ sở phục vụ ăn uống (xem Bảng 1).

Bảng 1. Hiện trạng cơ sở lưu trú du lịch tại thị xã Hà Tiên [2]

	2011	2012	2013	2014
Số cơ sở	91	95	105	110
<i>Trong đó:</i> Khách sạn	28	32	34	40
Số phòng	1223	1560	1605	1716
<i>Trong đó:</i> Khách sạn	695	840	880	1085
Số giường	2122	2760	2790	3058
<i>Trong đó:</i> Khách sạn	1352	1575	1590	1958

Nhìn chung, các cơ sở lưu trú và ăn uống đều tập trung vào thị trường khách du lịch bình dân, chưa chú trọng thị trường khách du lịch cao cấp, nhất là khách du lịch quốc tế. Các cơ sở lưu trú phân bố chủ

yếu ở trung tâm thị xã Hà Tiên; các địa bàn khác, nhất là không gian biển đảo hầu như chưa được đầu tư phát triển. Thị xã Hà Tiên cũng còn thiếu vắng các cơ sở vui chơi giải trí để đáp ứng nhu cầu của khách

du lịch.

2.2.2. Hiện trạng khách du lịch

Trong những năm qua, hoạt động du lịch ở thị xã Hà Tiên có những chuyển biến tích cực, góp phần thu hút ngày càng nhiều khách du lịch trong và ngoài nước.

Nhìn chung, tổng lượng khách du lịch đến Hà Tiên tăng khá nhanh, tốc độ tăng bình quân giai đoạn 2011-2014 tăng 25,5%/năm, trong đó, khách nội địa tăng 27,9%/năm, khách quốc tế tăng 16,5%/năm (xem Bảng 2).

Bảng 2. Khách du lịch đến thị xã Hà Tiên [2]

Đơn vị: Lượt người

	2011	2012	2013	2014
Tổng số	1.210.128	2.036.505	2.061.995	2.205.085
- Khách trong nước	968.103	1.710.665	1.732.076	1.830.221
- Khách quốc tế	242.025	325.840	329.919	374.864

Mặc dù lượng khách du lịch Hà Tiên tăng đáng kể, nhưng chủ yếu vẫn là khách nội địa đến từ Thành phố Hồ Chí Minh và các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long. Khách quốc tế còn chiếm tỉ lệ thấp (dưới 20%) và có xu hướng giảm do tốc độ tăng chậm hơn so với khách nội địa (năm 2011 đạt gần 20%, năm 2012 còn gần 16%, năm 2014 tuy có tăng nhưng cũng chỉ còn gần 17%).

2.2.3. Hiện trạng tuyến điểm du lịch và loại hình du lịch

Tuyến du lịch quan trọng nhất của thị xã Hà Tiên kết nối khoảng 10 điểm du lịch chính, hầu hết đều nằm ở trung tâm thị xã, là Mũi Nai - Thạch Động - Đá Dựng - Bình San - Tô Châu - Đông Hồ. Trong đó, nổi bật là bãi biển Mũi Nai với các loại hình du lịch cơ bản như tắm biển, ngắm cảnh thiên nhiên, thưởng thức món ăn đặc sản biển, tham gia các dịch vụ vui chơi giải trí trên biển... Khu du lịch Thạch Động và Đá Dựng có các hang động thiên nhiên kì thú rất thích hợp cho loại hình du lịch sinh thái, tham quan hang động. Quần thể di tích núi Bình San gồm có đền thờ, lăng mộ Mạc

Cửu và dòng họ Mạc cùng với chùa Phù Dung, chùa Tam Bảo chủ yếu phát triển các loại hình du lịch văn hóa như tham quan tìm hiểu di tích, du lịch tâm linh... Thắng cảnh Tô Châu - Đông Hồ tuy có nhiều tiềm năng, nhưng hiện nay chưa được đầu tư khai thác, nên hoạt động du lịch còn mang tính tự phát, chưa thực sự trở thành điểm du lịch hấp dẫn ở Hà Tiên.

Do nhu cầu của khách du lịch, gần đây, tuyến du lịch bằng đường biển từ Hà Tiên ra quần đảo Hải Tặc đã được hình thành, nhưng cũng mang tính tự phát. Hiện nay, khách chỉ có thể sử dụng phương tiện duy nhất là tàu khách chạy tuyến Hà Tiên - Tiên Hải, mỗi ngày có 1-2 chuyến.

Một tuyến du lịch khá quen thuộc, gắn kết chặt chẽ giữa Hà Tiên với huyện Kiên Lương là Hà Tiên - hòn Phụ Tử. Tuyến này có khoảng cách hơn 30 km được coi là tuyến du lịch tiêu biểu cho dải ven biển Hà Tiên - Kiên Lương với các điểm du lịch hấp dẫn như chùa Hang, hòn Phụ Tử, hang Kim Cương, hang Mo So, hang Tiên, bãi biển Cây Dương, bãi biển

Hòn Trẹm... Các loại hình du lịch chủ yếu là tắm biển, nghỉ dưỡng biển, tham quan thắng cảnh biển và du lịch hang động...

Các tuyến du lịch nổi Hà Tiên với các địa bàn du lịch lân cận còn có: Hà Tiên - Phú Quốc (Kiên Giang); Hà Tiên - Núi Cấm - Châu Đốc (An Giang)... Ngoài ra còn có tuyến du lịch quốc tế: Hà Tiên - Kép - Kampot - Sihanouk Ville (Campuchia)... Nhìn chung, đây là các tuyến du lịch có tiềm năng nhưng chưa phát triển mạnh.

2.2.4. Kết quả kinh doanh du lịch

Cùng với sự gia tăng lượng khách,

hoạt động kinh doanh du lịch của thị xã Hà Tiên cũng đã đạt được những kết quả đáng kể. Doanh thu từ du lịch của Hà Tiên tăng mạnh nhưng không đồng đều giữa các lĩnh vực. Trong thời kỳ 2011-2014, doanh thu du lịch Hà Tiên đạt mức tăng gấp hơn 2,5 lần, tốc độ tăng trung bình là 51% /năm. Trong đó, doanh thu chủ yếu từ các cơ sở kinh doanh du lịch với các dịch vụ lưu trú, ăn uống (chiếm 89,3%), tốc độ tăng trưởng trung bình là 73,0%/năm; doanh thu từ các khu du lịch còn chiếm tỉ trọng thấp (10,3%) và hiệu quả không cao, đạt tốc độ tăng trưởng âm (-2,58%).

Bảng 3. Doanh thu du lịch của thị xã Hà Tiên [5]

Đơn vị: Triệu đồng

	2011	2012	2013	2014
Tổng số	23105.0	29725.0	37356.0	58455.0
Doanh thu từ các khu du lịch	6794.0	6977.0	7194.0	6269.0
Doanh thu từ các cơ sở kinh doanh du lịch	16356.0	22728.0	30162.0	52186.0

2.2.5. Những vấn đề đang đặt ra

Mặc dù đã đạt được những kết quả đáng kể, nhưng sự phát triển du lịch Hà Tiên cũng còn nhiều khó khăn, hạn chế và đang đặt ra không ít vấn đề cần giải quyết.

Ở thị xã Hà Tiên, hệ thống kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội còn nhiều yếu kém do thiếu vốn đầu tư, đặc biệt trên các đảo. Tiến độ triển khai các dự án du lịch còn chậm, cơ sở lưu trú phần lớn quy mô nhỏ, chất lượng thấp, chưa đáp ứng nhu cầu của du khách. Các phương tiện tàu thuyền phục vụ tham quan đảo còn thiếu về số lượng và chưa đảm bảo an toàn cho du khách. Sản phẩm du lịch chưa phong phú, đa dạng, đặc

biệt chưa xây dựng được sản phẩm chủ lực gắn với thế mạnh du lịch của dải ven biển này [5].

Hoạt động du lịch của thị xã Hà Tiên mới chỉ tập trung chủ yếu ở phạm vi không gian trên đất liền ven biển. Phạm vi không gian trên biển hầu như chưa được đầu tư phát triển du lịch, mới chỉ có một số hoạt động du lịch ở quần đảo Hải Tặc với quy mô nhỏ lẻ và tự phát, hiệu quả chưa cao, chưa bền vững. Thị xã Hà Tiên hầu như chưa chú trọng đầu tư xây dựng sản phẩm và phát triển thương hiệu du lịch “Vịnh Hạ Long phương Nam” rất có tiềm năng này. Hiện nay, nhiều du khách muốn tham quan

vùng biển đảo ở đây đều phải tự liên hệ thuê tàu rất khó khăn và không đảm bảo an toàn cho du khách.

Nhìn chung, nhiều loại hình du lịch ở đây chưa được đầu tư khai thác một cách bài bản và đồng bộ nên chưa phát huy được hiệu quả như: du lịch tham quan biển đảo kết hợp với du lịch ra đảo; du lịch lặn biển kết hợp quan sát san hô và các sinh vật biển; du lịch câu cá, thề mực... Hoạt động du lịch ở đây còn tự phát và tiềm ẩn nhiều nguy cơ: mất an toàn, tài nguyên thủy sản bị cạn kiệt, môi trường bị suy thoái...

2.3. Một số giải pháp phát triển du lịch biển - đảo thị xã Hà Tiên

2.3.1. Tập trung phát triển du lịch ở phạm vi không gian trên biển

Để đẩy mạnh khai thác tiềm năng du lịch biển đảo, thị xã Hà Tiên cần tăng cường phát triển du lịch biển - đảo gắn liền phạm vi không gian trên biển; đồng thời, kết hợp chặt chẽ giữa không gian trên đất liền ven biển với không gian trên biển; trong đó, không gian trên đất liền ven biển đóng vai trò dịch vụ hậu cần để phát triển không gian trên biển.

Cụ thể, thị xã Hà Tiên cần nghiên cứu triển khai phương án đầu tư xây dựng bến tàu du lịch Hà Tiên phục vụ du lịch tham quan biển đảo; đồng thời, cần thành lập đội tàu du lịch và xây dựng các chương trình du lịch tham quan biển đảo Hà Tiên; xây dựng và quảng bá thương hiệu “Vịnh Hạ Long phương Nam”...

2.3.2. Đẩy mạnh xây dựng kết cấu hạ tầng, cơ sở vật chất - kỹ thuật du lịch

Thị xã cần tiếp tục ưu tiên đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng và cơ sở vật chất - kỹ thuật du lịch nhằm tạo điều kiện nâng cao chất lượng dịch vụ du lịch. Đặc biệt cần ưu tiên phát triển loại hình giao thông đường biển như: Hà Tiên - Phú Quốc; Hà Tiên - Tiên Hải (quần đảo Hải Tặc)... Cần đầu tư ít nhất 2 tàu cao tốc Hà Tiên - Tiên Hải để phục vụ nhu cầu tham quan đảo và rút ngắn thời gian di chuyển cho du khách; trang bị đầy đủ áo phao, các thiết bị cứu trợ trên tàu.

Đối với loại hình giao thông đường bộ và các khu du lịch trên đất liền: Cần xây dựng và cải tạo đường giao thông ở quần đảo Hải Tặc; xây dựng đường quanh núi Pháo Đài; sửa chữa đường vào khu du lịch Mũi Nai; gia cố và sửa chữa hành lang ven biển Mũi Nai; trang bị nhà vệ sinh công cộng tại khu du lịch Thạch Động, Đá Dựng...

Hà Tiên cần khuyến khích đầu tư xây dựng khách sạn, nhà hàng, khu vui chơi giải trí, khu nghỉ dưỡng ở khu vực ven bờ và trên các đảo. Trong đó, cần ưu tiên phát triển loại hình dịch vụ lưu trú cao cấp (khách sạn 3-5 sao) để đáp ứng nhu cầu khách du lịch cao cấp, nhất là khách quốc tế.

2.3.3. Tăng cường liên kết phát triển du lịch

Không gian du lịch biển - đảo luôn mang tính thống nhất cao, không bị chia cắt theo ranh giới hành chính; vì vậy, liên kết phát triển du lịch biển đảo luôn là một yêu cầu cấp thiết. Với vị trí địa lý khá thuận

lợi, thị xã Hà Tiên có thể hình thành các mối liên kết phát triển du lịch với Phú Quốc, Kiên Lương, Kiên Hải; với Campuchia, Thái Lan và các nước trong khu vực Đông Nam Á. Đây sẽ là cơ sở để Hà Tiên phát huy các tiềm năng, thế mạnh du lịch của mình, góp phần phát triển du lịch của tỉnh Kiên Giang và vùng đồng bằng sông Cửu Long.

Đặc biệt, cần tập trung khai thác các lợi thế của Hà Tiên để ưu tiên liên kết phát triển du lịch với Phú Quốc, nhất là lợi thế về cự li gần (từ Hà Tiên đi Phú Quốc 45 km, nhưng từ Rạch Giá đi Phú Quốc 120 km) và nguồn tài nguyên du lịch phong phú của Hà Tiên. Cần nghiên cứu sâu về tâm lí thị hiếu du khách, từ đó có phương án đầu tư một cách bài bản để “nói dài” tour du lịch Phú Quốc đến Hà Tiên nhằm thu hút khách du lịch từ Phú Quốc - những người đã đi hàng nghìn km đến Phú Quốc chắc chắn sẽ sẵn sàng đi thêm 45 km để đến với Hà Tiên nếu có các sản phẩm du lịch đa dạng, chất lượng cao. Trước mắt, Hà Tiên cần tổ chức các *Famtrip* với sự tham gia của các hãng lữ hành và các nhà báo có uy tín để thử nghiệm và quảng bá cho tour du lịch kết nối Phú Quốc - Hà Tiên.

2.3.4. Chú trọng bảo vệ tài nguyên và môi trường du lịch

Môi trường và tài nguyên du lịch biển đảo rất nhạy cảm, dễ bị suy thoái. Đặc biệt, trong tình hình hiện nay, biến đổi khí hậu đã trở thành nguy cơ tác động đến các khu du lịch biển đảo ngày càng nghiêm

trọng. Tình trạng nhiệt độ tăng, nước biển dâng cao làm thay đổi tính chất và độ hấp dẫn của các khu du lịch ven biển và các đảo. Biến đổi khí hậu có thể làm cho các hệ sinh thái ven bờ bị hủy hoại, hệ sinh thái rạn san hô có nguy cơ bị phá hủy. Vì vậy, phát triển du lịch bền vững gắn liền với giáo dục môi trường cho du khách và người dân địa phương trong du lịch biển đảo là rất cấp thiết.

2.3.5. Đẩy mạnh hoạt động thông tin, quảng bá du lịch

Cần cung cấp các thông tin về hình ảnh, giá cả dịch vụ, ẩm thực và các điểm đến du lịch của thị xã Hà Tiên dưới dạng các ấn phẩm như tờ rơi, postcard gắn với bản đồ du lịch của địa phương, đồng thời cần xây dựng và nâng cao chất lượng cổng thông tin du lịch của địa phương.

Cần tăng cường thông tin, quảng bá du lịch trên các phương tiện thông tin đại chúng. Thị xã Hà Tiên có thể thông qua Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Kiên Giang tổ chức các cuộc thi sáng tác ảnh, phim video nhằm gây sự chú ý của du luận, thu hút khách du lịch trong và ngoài nước. Tăng cường tiếp thị điểm đến thông qua các công ti lữ hành trong nước và quốc tế để tạo nguồn khách du lịch.

2.3.6. Chú trọng phát triển nguồn nhân lực du lịch

Cần tăng cường các hình thức đào tạo, tập huấn để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực du lịch trên địa bàn. Đặc biệt cần xây dựng đội ngũ hướng dẫn viên du lịch chuyên nghiệp, có năng lực, am hiểu về

các tuyến, điểm du lịch tại địa phương để giới thiệu du khách những giá trị của các điểm du lịch trên địa bàn, nhất là các giá trị nhân văn gắn liền với di tích lịch sử - văn hóa.

Cần kết hợp nhiều giải pháp cụ thể để phát triển nguồn nhân lực du lịch như: huấn luyện tại chỗ, đào tạo theo địa chỉ, theo gói dự án... Cần tạo cơ chế chính sách khuyến khích các đơn vị kinh doanh du lịch tự đào tạo; đồng thời, tranh thủ sự hỗ trợ của Tổng cục Du lịch và các dự án quốc tế trong phát triển nguồn nhân lực cho thị xã Hà Tiên nói riêng và tỉnh Kiên Giang nói chung.

2.3.7. Tăng cường phát triển du lịch cộng đồng

Phát triển du lịch cộng đồng là một trong những giải pháp quan trọng để đẩy mạnh phát triển du lịch biển đảo. Thị xã Hà Tiên cần có các chính sách khuyến khích người dân và các doanh nghiệp tham gia làm du lịch. Cần ưu tiên phát triển các mô hình du lịch cộng đồng có nhiều triển vọng ở Hà Tiên như: thu hút sự tham gia của người dân để hình thành và phát triển đội tàu du lịch phục vụ tham quan biển đảo; phát triển mô hình du lịch cộng đồng homestay tại các hộ dân ở quần đảo Hải Tặc...

3. Kết luận

Cùng với Phú Quốc, thị xã Hà Tiên đã được xác định là một trong những địa

bàn trọng điểm du lịch của tỉnh Kiên Giang và của cả nước. Nơi đây có nguồn tài nguyên du lịch rất phong phú và đa dạng, tạo tiềm năng lớn để phát triển du lịch nói chung và du lịch biển - đảo nói riêng.

Như nhà thơ Đông Hồ đã từng ca ngợi: “Ở đây kì thú thay, có như hầu đũ hết! Có một ít hang sâu động hiểm của Lạng Sơn, một ít đảo đá chơi vui giữa biển của Hạ Long. Có một ít núi đá vôi của Ninh Bình, một ít thạch thất sơn môn của Hương Tích. Có một ít Tây Hồ, một ít Hương Giang. Có một ít chùa chiền của Bắc Ninh, một ít lăng tẩm của Phú Xuân. Có một ít Đồ Sơn, Cửa Tùng, một ít Nha Trang, Long Hải...” [4].

Nhằm khai thác tốt các tiềm năng, thế mạnh du lịch, thị xã Hà Tiên cần đầu tư đồng bộ và có trọng điểm, nhất là tập trung đầu tư phát triển sản phẩm du lịch tham quan biển đảo gắn liền với thương hiệu “Vịnh Hạ Long phương Nam”. Đồng thời, cần chú trọng việc đa dạng hóa và nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch, tăng cường liên kết phát triển du lịch và nâng cao chất lượng nguồn nhân lực kết hợp với việc bảo vệ môi trường và tài nguyên du lịch theo hướng phát triển bền vững để Hà Tiên thực sự trở thành một trong những địa bàn trọng điểm du lịch của tỉnh Kiên Giang, cũng như của vùng đồng bằng sông Cửu Long và của cả nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Chính trị Đảng Cộng sản Việt Nam (2007), *Chỉ thị 20-CT/TW ngày 22/9/1997 về đẩy mạnh phát triển kinh tế biển theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa*.
2. Chi cục Thống kê Thị xã Hà Tiên (2015), *Niên giám thống kê năm 2014*.
3. Đảng bộ thị xã Hà Tiên (2015), *Văn kiện Đại hội Đảng bộ thị xã Hà Tiên, nhiệm kỳ 2015-2020*.
4. Đông Hồ và Mộng Tuyết (1996), *Hà Tiên thập cảnh*, Nxb Văn hóa, Hà Nội.
5. Cao Mỹ Khanh, Đào Ngọc Cảnh (2016), “Tiềm năng và giải pháp phát triển du lịch dải ven biển Hà Tiên - Kiên Lương, tỉnh Kiên Giang”, *Tạp chí khoa học Đại học Cần Thơ*, số 42 (2016), tr.42-49.
6. Trung tâm Đa dạng Sinh học và Phát triển (2009), *Núi đá vôi Kiên Giang*, Nxb Nông nghiệp, TP Hồ Chí Minh.
7. Viện Nghiên cứu và Phát triển Du lịch (2014), Đề án “Phát triển du lịch biển, đảo và vùng ven biển Việt Nam đến năm 2020”, truy cập tại <http://itdr.org.vn>, ngày 02/3/2015.
8. Ngô Doãn Vịnh, Trương Văn Tuyên (2004), *Báo cáo tổng hợp đề tài Cơ sở khoa học cho việc phát triển Kinh tế Xã hội dải ven biển Việt Nam*, Viện Chiến lược phát triển, Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Hà Nội.
9. Ủy ban nhân dân thị xã Hà Tiên (2015), *Giới thiệu tổng quan về thị xã Hà Tiên* (Tài liệu lưu hành nội bộ), tháng 9/2015.

¹ Tên gọi “Hải Tặc” do quần đảo này từng là nơi đồn trú của cướp biển trong khoảng thời gian từ cuối thế kỉ XVII đến cuối thế kỉ XIX. Xuất phát từ quần đảo này, quân cướp biển tấn công để cướp bóc các tàu buôn trên tuyến hàng hải từ Trung Quốc sang các nước phương Tây đi qua khu vực vịnh Hà Tiên - Rạch Giá đến vịnh Thái Lan.

² Tao đàn Chiêu Anh Các (còn gọi là Thi đàn Chiêu Anh Các) do Mạc Thiên Tích (hay Mạc Thiên Tứ) làm chủ soái, thành lập vào năm 1736 tại Hà Tiên. Tác phẩm nổi tiếng của Chiêu Anh Các là *Hà Tiên thập vịnh* (Vịnh mười cảnh đẹp của Hà Tiên).